ప్రచురణార్హమైన

భారత దేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానము

క్రిమినల్ అప్పెల్లేటు అధికారపరిధి.

క్రిమినల్ అప్పీలు నం.1059/2023

(@ఎస్ ఎల్ పి.(సి ఆర్ ఎల్.) నం4241/2019)

సురేంద్ర సింగ ------..అప్పిలు దారుడు

వర్సెస్

రాజస్థాన్ రాష్ట్రం మరియు ఇతరులు ప్రతివాదులు

తీర్పు

ఎం.ఆర్. షా., న్యాయమూర్తి.

డివిజన్ బెంచ్ క్రిమినల్ అప్పీలు నెం.818/2013 లో 28.11.2018 తేదీన జైపూర్ లోని రాజస్తాన్ హైకోర్టు ఆఫ్ జ్యూడికేచర్ జారీ చేసిన ఆక్షేపిత తీర్పు మరియు ఉత్తర్వుపై బాధతో మరియు అసంతృప్తిగా భావించి, హైకోర్టు ధర్మాసనం ద్వారా ప్రతివాది / నిందితుడు అయిన – విజయేంద్ర సింగ్ దాఖలు చేసిన ఈ అప్పీల్ను పాక్షికంగా అనుమతించింది మరియు సెక్షన్. 302/149 ఐపిసి కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి శిక్షను పక్కన పెట్టింది , అయితే సెక్షన్ 323 ఐపిసి కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి దోషిగా

నిర్ధారించబడింది, అసలు ఫిర్యాదుదారు / సమాచారం ఇచ్చేవారు ప్రస్తుత అప్పీలుకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు.

2. క్లుప్తంగా ప్రస్తుత అప్పీళ్ళకు దారి తీసే వాస్తవాలు, ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:-

2.1. 28.11.2010 న జరిగిన ఒక సంఘటనపై 01.12.2010 న పోలీసులు ఎఫ్ఐఆర్ నమోదు చేశారు. 28.11.2010తేదీన ఎఫ్ ఐ ఆర్ లో ఆరోపించబడింది ఏమనగా;

ఫిర్యాదుదారుని తమ్ముడు నరేంద్ర సింగ్ ఉదయం 9.30 గంటల సమయంలో చేతిపంపు నుండి నీటిని నింపుతున్నాడని నిందితులు భూపేంద్ర సింగ్, విజయేంద్ర సింగు మరియు భవాని సింగ్, సంగీత మరియు గులాబి కన్వర్ కలిసి నరేంద్ర సింగ్ పై లాఠీ దెబ్బలు కొట్టారు. ఈ సంఘటనలో నరేంద్ర సింగ్ , భవాని సింగు స్పృహ కోల్పోయారు. ఇద్దరినీ ఆసుపత్రికి తరలించారు. భవాని సింగ్ మరణించారు. ఎఫ్ ఐ ఆర్ నం.445/2010గా నమోదు చేయబడింది. ఎఫ్ ఐ ఆర్ లో ఐదుగురు వ్యక్తుల పేర్లు ఉన్నప్పటికీ పోలీసులు భూపేంద్ర సింగ్ మరియు విజయేంద్ర సింగ్ అనే ఇద్దరు వ్యక్తులపై మాత్రమే సెక్షన్లు.341,323,325/34,308/34 మరియు 302 మరియు ప్రత్యామ్నాయంగా, సెక్షన్.302/34 ఐపీసీ కింద నేరానికి చార్జ్ షీటు దాఖలు చేశారు. పైన పేర్కొన్న నిందితులు ఇద్దరూ పైన పేర్కొన్న నేరానికి విచారణకి వచ్చారు. నిందితులపై ఆరోపణ నిరూపించడానికి నిందితులపై అభియోగం మోపిన ప్రాసిక్యూషన్ 10 మంది సాక్షులను విచారించింది మరియు ఏడు డాక్యుమెంటరీ సాక్ష్యాలను నమోదు చేసింది. సెక్షన్. 313 సి ఆర్ పి సి కింద నిందితుల వాంగ్మూలాలు నమోదు చేయబడ్డాయి.

2.2. విచారణ సమయములో నిందితుడు భూపేంద్ర సింగ్ మరణించాడు. అందువల్ల , అతనిపై విచారణలు నిలిపివేయబడ్డాయి. అతనిపై ప్రాసిక్యూషన్ మినహాయించిన, మిగిలిన ముగ్గురు నిందితులపై

సెక్షన్.319 సి ర్ పి సి కింద ప్రాసిక్యూషన్ ఒక దరఖాస్తును సమర్పించింది. ఈ పిటిషన్ను ట్రయల్ కోర్టు కొట్టి వేసింది. అయితే,హైకోర్టు ముందు ఒక సవాలు చేసి రిమాండ్ ఉన్న, లర్నుడు ట్రయలు కోర్టు మిగిలిన ముగ్గురు నిందితులను నిందితులుగా విచారించాలని ఆదేశించింది , అదనపు నిందితులకు సమన్లను జారీ చేసింది. అయితే , హైకోర్టు ఇచ్చిన ఆదేశాల మేరకు మిగిలిన ముగ్గురు నిందితులు కొన్నేళ్లుగా పరారీలో ఉండడం తో , ఇక్కడ ప్రతివాది నిందితుడు విజయేంద్ర సింగ్ పై విచారణ వేరుగా వచ్చింది. అభియోగం పునర్ నిర్మించబడింది మరియు నిందితుడు విజయేంద్ర సింగ్ పై సెక్షన్. 302/149ఐపిసి కింద కూడా నేరం మోపబడింది. ఆ తర్వాత విచారణ ముగిసిన తరువాత , ట్రయలు కోర్టు నిందితుడు విజయేంద్ర సింగ్ ను ఐపీసీ సెక్షన్లు.147,323,302/149 కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి దోషిగా నిర్ధారించి, ఐపీసీ సెక్షన్. 149 తో చదవబడే సెక్షన్ల 302 కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి జీవిత ఖైదు మరియు ఐపీసీ సెక్షన్.323 కింద చేసిన నేరానికి ఒక సంవత్సరం కఠిన కారాగార శిక్ష మరియు ఐపిసి సెక్షన్. 147 కింద చేసిన నేరానికి రెండు సంవత్సరాల కఠిన కారాగార శిక్ష విధించింది.

2.3. ఇక్కడ ప్రతివాది – నిందితుడు హైకోర్టులో ప్రస్తుత అప్పీలుకు ప్రాధాన్యతని ఇచ్చాడు. ఆక్షేపిత తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు ద్వారా , సెక్షన్.149 ఐపీసీ సహాయము తో నేరా రోపణకు ఎటువంటి కేసు లేదని పేర్కొంటూ సెక్షన్. 149 ఐపిసి తో పాటు చదివిన సెక్షన్. 302 కింద నిందితుడు విజయేంద్ర సింగ్ పైన ఉన్న నేరా రోపణ ను హైకోర్టు పక్కన పెట్టింది. ఆ తర్వాత హైకోర్టు నిందితుడు వ్యక్తిగత చర్యను పరిగణలోకి తీసుకుంది , ఆ తర్వాత నిందితుడు భూపేంద్ర సింగ్(విచారణ సమయంలో మరణించిన) తలపై ప్రాణాపాయకరమైన దెబ్బ తగిలిందని నిందితుడు ఉపయోగించిన ఆయుధము లాటి అనే వాస్తవాన్ని పరిగణలోకి తీసుకున్న తర్వాత, హైకోర్టు ఆక్షేపిత తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు ద్వారా ఐపిసి సెక్షన్ 323 కింద నేరానికి నిందితుడిని దోషిగా నిర్ధారించింది.

2.4. సెక్షన్.149 ఐపీసీ తో పాటు చదివిన సెక్షన్. 302 కింద నేరానికి నిందితుడిని దోషిగా నిర్ధారిస్తూ హైకోర్టు జారీ చేసిన ఆక్షేపిత తీర్పు మరియు ఉత్తరువు పట్ల బాధగా మరియు అసంతృప్తిగా భావించి , అసలు ఫిర్యాదు దారు డు / వార్తాహరి అయిన సురేంద్ర సింగ్ ప్రస్తుత అప్పీలుకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు.

3. అప్పీలుదారు తరపున అమి కాస్ క్యూరీగా ప్రముఖ సీనియర్ న్యాయవాది శ్రీ సిద్ధార్థ ద వే హాజరయ్యారు. ప్రతివాది తరపున న్యాయవాది శ్రీ విశాల్ మేఘావాల్ మరియు ప్రతివాది నం.2 తరపున న్యాయవాది శ్రీ అభిషేక్ గుప్తా హాజరయ్యారు.

4. అప్పీలుదారు తరపున హాజరైన సీనియర్ న్యాయవాది శ్రీ సిద్ధార్థ ద వే వాస్తవాలలో మరియు పరిస్థితుల లో, ఐపీసీ సెక్షన్. 149 సహాయముతో నేరారోపణకు ఎటువంటి కేసును రూపొందించలేదని గమనించడంలో హైకోర్టు ధర్మాసనం భౌతికంగా తప్పు చేసింది అని తీవ్రంగా సమర్పించారు.

4.1. ఎఫ్ఐఆర్ నమోదు చేసిన తర్వాత , పోలీసులు కూడా ఇద్దరూ నిందితులపై మాత్రమే కేసు నమోదు చేశారని మరియు ఇతర నిందితులపై నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకున్న హైకోర్టు సెక్షన్. 319 సిఆర్పిసి కింద దరఖాస్తును తిరస్కరించిన తరువాత హైకోర్టు కేసును రిమాండ్ కు తరలించిందని గమనించడంలో హైకోర్టు భౌతికంగా పొరపాటు చేసిందని సీనియర్ న్యాయవాది శ్రీదేవ్ తీవ్రంగా సమర్పించారు. మరియు ట్రయల్ కోర్టు తరువాత నిందితుడిపై విచారణ చేపట్టింది మరియు అందువల్ల సెక్షన్. 149 ఐపీసీ సహాయముతో నేరం రుజువు చేయడం కోసం ఎటువంటి కేసు నమోదు చేయలేదు.

4.2. ఐదుగురు నిందితులపై ఎఫ్ఐఆర్ లలో ఆరోపణలు నిర్దిష్టంగా ఉన్నాయని వాస్తవాన్ని హైకోర్టు సరిగ్గా గుర్తించలేదని మరియు / లేదా పరిగణించలేదని అప్పీలుదారు తరపున హాజరైన సీనియర్ న్యాయవాది శ్రీదేవ్ తీవ్రంగా సమర్పించారు. అయితే , సంబంధిత సమయంలో దర్యాప్తు అధికారి ఇద్దరు

నిందితులపై మాత్రమే ఛార్జిషీటు దాఖలు చేశారు మరియు మిగిలిన ముగ్గురు వ్యక్తులను తరువాత సెక్షన్.319 కింద దొర ఖాస్తును అనుమతించిన మెజిస్ట్రేట్ జారీ చేసిన ఉత్తర్వులకు అనుగుణంగా నిందితులుగా చేర్చారు. అందువల్ల మొత్తము ఐదుగురు వ్యక్తులు విడివిడిగా విచారణకు వచ్చినప్పుడు చట్టవిరుద్ధంగా గుమిగుడిన ఐదుగురు వ్యక్తుల ప్రమేయం ఉందని సమర్పించబడింది. కాబట్టి సెక్షన్. 149 ఐపీసీ కింద నమోదు చేస్తామని పేర్కొన్నారు.

4.3. బార్వద్ మేపా దాన మరియు ఇతరులు వర్సెస్ బొంబాయి రాష్ట్రం 1960(2) ఎస్ సి ఆర్. 172, దానితో పాటు మీ జాజి మరియు ఇతరులు వర్సెస్ ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రం(1959) ఎస్ యు పి పి.(1) ఎస్ సి ఆర్.940 కేసులో కోర్టు నిర్ణయం పై భారీగా ఆధారపడింది.

5. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తరపున హాజరైన న్యాయవాది అప్పీలుదారుకు మద్దతు ఇచ్చారు.

6. **రాయి ఫర్నాండిస్ వర్సెస్ గోవా రాష్ట్రం మరియు ఇతరులు,(2012)3 ఎస్ సి సి 221**, కేసులో కోర్టు నిర్ణయం పై ఆధారపడి శ్రీ అభిషేక్ గుప్తా , నిందితుడు నం. 2 తరపున న్యాయవాది హాజరైనారు . మరియు వాస్తవాల ఆధారంగా దోషులుగా నిర్ధారించడానికి నిందితుల పైన సెక్షన్. 149 ఐపీసీ సహాయముతో ఎటువంటి కేసు లేదని తీవ్రంగా వాదించారు.

6.1. నేరం జరిగిన సమయంలో నిందితుడు అక్కడ ఉండి ఉండవచ్చు మరియు వాస్తవానికి నేరం చేయడంలో పాల్గొని ఉండవచ్చునని సెక్షన్.149 ఐపీసీ ఆకర్షించదని ఇది ఇతర నిందితులకు తెలిసినట్లు రుజువు చేయబడితే తప్ప కీలక పాత్ర పోషించలేదని సమర్పించబడింది. సమిష్టి ధ్యేయం విచారించడం వల్ల వారిలో ఎవరైనా మరణించిన వ్యక్తి హత్యకు పాల్పడే అవకాశం ఉంది.

6.2. ఇప్పుడు సెక్షన్.323 ఐపీసీ కింద నేరానికి నిందితుడిని దోషిగా నిర్ధారించబడినప్పటికీ, సెక్షన్ 323 ఐపిసి కింద సవాలు చేసిన అప్పీలుకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వనప్పటికీ ; నిర్దోషిగా ప్రకటించడానికి వ్యతిరేకిస్తూ రాష్ట్రం దాఖలు చేసిన అప్పీళ్ళులో, నిందితుడు తాను ఇతర నేరాలకు దోషిగా నిర్ధారించబడకపోవచ్చని

ప్రతివాది / నిందితుడి నం. 2 తరపున హాజరైన న్యాయవాది ఈ విధంగా తీవ్రంగా సమర్పించారు ;

సమర్పించారు. **రాజస్థాన్ రాష్ట్రం వర్సెస్ రామానంద్(2017)5. ఎస్ సి సి.695 కేసులో తీర్పుపై ఈ కోర్టు ఆధారపడింది.**

6.3. ప్రతివాది – నిందితుడు కూడా ఐపిసి సెక్షన్ 323 కింద నేరానికి కూడా దోషిగా నిర్ధారించబడలేదు అని తన సమర్పణకు మద్దతుగా, ప్రతివాది – నిందితుడి తరపున హాజరైన ప్రముఖ న్యాయవాది ఈ క్రింది సమర్పణలు చేశారు.:–

(i) ఎఫ్ ఐ ఆర్ నమోదు చేయడంలో మూడున్నర రోజులు ఆలస్యం జరిగిందని ;

(ii) మెడపై గాయం నిర్ధారించబడలేదు మరియు నిరూపించబడలేదు ;

(iii) నిందితులు చేసిన గాయాలపై భౌతిక వైరుధ్యాలు ఉన్నాయని. అతను మమ్మల్ని పిడబ్ల్యూ 7గా పరీక్షించిన వైద్యుని వాంగ్మూలము మరియు గాయం నివేదిక వద్దకు తీసుకువెళ్లాడు.

7. పైన పేర్కొన్న సమర్పణలు చేయడం ద్వారా ఐపీసీ సెక్షన్ 323 కింద చేసిన నేరానికి కూడా నిందితుడిని నిర్దోషిగా ప్రకటించాలని ప్రార్థిస్తున్నారు.

8. సంబంధిత పార్టీల తరపున హాజరైన న్యాయవాదుల వాదనలను , మేము సుదీర్ఘంగా విన్నాము.

9. ప్రారంభంలో, ఐపీసీ సెక్షన్ 302 కింద నే రం చేసిన ప్రతివాది నిందితుడికి న్యాయస్థానం దోషిగా నిర్ధారించిందని గమనించాలి. అయితే , ఇద్దరు వ్యక్తులు / నిందితులపై మాత్రమే ప్రాథమి కంగా చార్జిషీటు దాఖలు చేయబడిందని, తరువాత మరో ముగ్గురు వ్యక్తులను నిందితులుగా పేర్కొన్నారని, ఐపీసీ సెక్షన్ 149 కింద వారిని విడిగా విచారిస్తున్నందున అది ఆకర్షించబడదని హైకోర్టు అభిప్రాయపడింది. ఎఫ్ఐఆర్ ప్రకారం నరేంద్ర సింగ్ నీటిని నింపడం చూసినప్పుడు ముగ్గురు నిందితులు సంఘటన స్థలానికి వచ్చారని, అందువల్ల అది ఐదుగురు నిందితుల సమావేశం కాదని హైకోర్టు అభిప్రాయ పడింది.

10. అయితే, నివేదిక / ఎఫ్ ఐ ఆర్ లో ఐదుగురు నిందితులపై వ్యతిరేకంగా నిర్దిష్ట ఆరోపణలు ఉన్నాయని, ఎఫ్ ఐ ఆర్ లో ఐదుగురు నిందితుల పేర్లు ఉన్నాయని హైకోర్టు సరిగ్గా పరిగణించలేదు. అయితే, దర్యాప్తు అధికారి అభియోగం ,కేవలం ఇద్దరు వ్యక్తులను మాత్రమే చార్జ్ షీట్ చేశారు. మిగిలిన ముగ్గురు నిందితులను విచారణ కోర్టు సెక్షన్ 319 సి ఆర్ పి సి కింద దరఖాస్తును అనుమతించినప్పుడు నిందితులుగా చేర్చారు. వారు పరారీలో ఉన్నందున వారి విచారణను వేరు చేయాలని ఆదేశించారు మరియు మిగిలిన నిందితులపై విచారణ ఇంకా పెండింగ్లో ఉందని, వారు కూడా సెక్షన్ 302/149 ఐపిసి కింద నేరానికి అభియోగాలు ఎదుర్కొంటున్నారని నివేదించబడింది. ఎఫ్ ఐ ఆర్ లో ఐదుగురు వ్యక్తుల పేర్లను ప్రత్యేకంగా పేర్కొన్నప్పుడు మరియు ఐదుగురు వ్యక్తుల విచారణను విడిగా ఎదుర్కొంటున్నప్పుడు, ఐపీసీ సెక్షన్ 149 ఆకర్షించబడుతుంది. ఈ దశలో, ఈ కోర్టు నిర్ణయం **బర్వాడ్ మేపా దాన(పైన పేర్కొన్నబడిన)** విషయంలో ఐపిసి సెక్షన్ 149 యొక్క వర్తింపును కూడా సూచించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఈ న్యాయస్థానం ముందు ఇది కేసు ప్రాసిక్యూషన్ తరపున , పేరు పెట్టబడిన 13 మంది వ్యక్తులు చట్ట విరుద్ధమైన సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశార ని దీని ఉమ్మడి లక్ష్యం ముగ్గురు సోదరులను చంపడం అని వాదించారు. వారిలో 12 మందిని సెషన్స్ కోర్టు విచారించి, వారిలో ఏడుగురిని నిర్దోషులుగా ప్రకటించింది. హైకోర్టు మరొకరిని నిర్దోషులుగా ప్రకటించింది. దీంతో ఆ సంఖ్య నాలుగు కు చేరింది. ఐదుగురు కంటే తక్కువ సంఖ్యలో ఉన్న నలుగురు వ్యక్తులను మాత్రమే హైకోర్టు దోషిగా నిర్ధారించినందున , ఐపీసీ సెక్షన్ 149 సహాయముతో వారిని దోషిగా నిర్ధారించలేమని నిందితుల తరపున వాదించారు. పైన పేర్కొన్న వాదనను ఈ కోర్టు తిరస్కరించింది. చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశంలో భాగమైన మరో ఇద్దరు వ్యక్తులు వారి గుర్తింపు స్థాపించబడనందున దోషిగా నిర్ధారించబడనందున, వారు కాదని చెప్పడానికి నిందితులను అనుమతించలేమని ఈ కోర్టు అభిప్రాయబడింది. చట్ట విరుద్ధమైన సమావేశంలో భాగంగా ఉండి, ఐపిసి సెక్షన్ 149 సహాయముతో

వారిని దోషిగా నిర్ధారించలేము. పేర్కొన్న నిర్ణయంలో , సెక్షన్ 147 కింద ఒక కేసులో ముఖ్యమైన ప్రశ్న ఏమిటంటే, సెక్షన్ 141 ఐపిసి కింద నిర్వహించిన విధంగా ఐదుగురు లేదా ఐదుగురి కంటే ఎక్కువ మంది వ్యక్తులు చట్ట విరుద్ధంగా సమావేశమై ఉన్నారా అనేది ప్రత్యేకంగా గమనించబడింది మరియు నిర్ధారించబడింది. సమావేశానికి చెందిన వ్యక్తుల గుర్తింపు అనేది వ్యక్తిగత నిందితుడి నేరాన్ని నిర్ణయించడానికి సంబంధించిన విషయం, మరియు ఐదుగురు కంటే తక్కువ మంది వ్యక్తులను మాత్రమే దోషిగా నిర్ధారించడం సాధ్యమైనప్పటికీ, కేసులో సాక్ష్యము ఆధారంగా దోషిగా తేలిన వ్యక్తి లేదా వ్యక్తులు తెలిసిన లేదా తెలియని , గుర్తించబడిన లేదా గుర్తించబడని లేదా అంతకంటే ఎక్కువమంది వ్యక్తుల సమావేశానికి హాజరయ్యారని కోర్టు నిర్ధారించగలిగితే, సెక్షన్ 147 ఇప్పటికీ వర్తిస్తుంది.

10.1. ఈ కేసు యొక్క పైన పేర్కొన్న వాస్తవాలు మరియు పరిస్థితుల దృష్ట్యా, ఐపిసి సెక్షన్ 149ను అమలు చేయడానికి ఎటువంటి కేసు లేదని హైకోర్టు గమనించడంలో తీవ్రంగా తప్పు చేసింది.

10.2. ఇప్పుడు ప్రతివాది – నిందితుడు ఐదుగు రు అంతకంటే ఎక్కువ వ్యక్తుల చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశంలో సభ్యుడిగా ఉన్నట్లు తేలిన తర్వాత , అతను వాస్తవానికి నేరానికి పాల్పడినట్లు కనుగొనబడినప్పుడు, మరొక నిందితుడు ద్వారా ప్రాణాంతకమైన దెబ్బ కొట్టవచ్చు, ప్రస్తుత కేసులో భూపేంద్ర సింగుకు సెక్షన్ 149 ఐపిసి సహాయంతో సెక్షన్ 302 ఐపిసి కింద ప్రతి వాది నిందితుడు దోషిగా నిర్ధారించవచ్చు . ఈ కేసు కచ్చితంగా సెక్షన్ 149 ఐపిసి మొదటి భాగం పరిధిలోకి వస్తుంది. ఐపీసీ సెక్షన్ 149 మొదటి భాగం ప్రకారం, చట్ట విరుద్ధంగా సమావేశమైన ఎవరైనా సభ్యుడు ఒక నేరానికి పాల్పడితే ఆ సమావేశం యొక్క ఉమ్మడి లక్ష్యం యొక్క విచారణలో , ఆ నేరము సమయంలో , అది సమావేశం సభ్యుడైన ప్రతి వ్యక్తి , ఆ నేరానికి దోషిగా ఉంటాడు. **నిజాజీ మరియు ఇతరులు(పైన పేర్కొన్నవి)** విషయంలో, ఈ కోర్టుకు ఐపిసి సెక్షన్ 149 మరియు ఐపిసి సెక్షన్ 149 లోని రెండు భాగాల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని పరిశీలించే అవకాశం లభించింది. ఇది క్రింది విధంగా గమనించబడుతుంది

మరియునిర్వహించబడుతుంది.:-

" ఈ విభాగం భారతదేశంలోని వివిధ హైకోర్టులలో వివరణకు సంబంధించిన అంశంగా ఉంది, అయితే ప్రతి కేసును దాని సొంత వాస్తవాలపై నిర్ణయించాల్సి ఉంటుంది. ఈ విభాగం యొక్క మొదటి భాగం ఏమిటంటే, ఉమ్మడి లక్ష్యం యొక్క విచారణలో చేసిన నేరం , ఉమ్మడి లక్ష్యాన్ని సాధించాలని ఉద్దేశ్యంతో చేసినది అయి ఉండాలి. ఉమ్మడి లక్ష్యం గురించి చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశ సభ్యుల సమావేశం అనే అర్థంలో ఒక ముందస్తు కార్యక్రమం ఉండవలసిన అవసరం లేదు ; దానిని సభ్యులందరూ ఆమోదించి , వారందరూ పంచుకుంటే సరిపోతుంది. కేసు మొదటి భాగం కిందకు రావాలంటే , చేసిన నేరాన్ని వెంటనే సాధారణ వ్యక్తులతో అనుసంధానించాలి.

నిందితులు సభ్యులుగా ఉన్న చట్ట విరుద్ధమైన సమావేశం యొక్క లక్ష్యం చేసిన నేరం సమావేశం యొక్క సాధారణ లక్ష్యం యొక్క ప్రత్యక్ష విచారణలో లేనప్పటికీ , అది ఇంకా సెక్షన్ 149 ఐపిసి కిందకు రావచ్చు. ఆ నేరం జరిగే అవకాశం ఉందని సభ్యులకు తెలిసినట్లుగా ఉందని నిర్ధారించగలిగితే , నాకు తెలిసిన' అనే వ్యక్తీకరణ అంటే జరగవచ్చు లేదా జరగకపోవచ్చు వంటి కేవలం అవకాశం అని అర్థం కాదు.' ఉదాహరణకు, ఒక గ్రామంలో భారీగా ఆయుధాలు ధరించిన పురుషులు ఒక మహిళను బలవంతంగా తీసుకెళ్లడానికి బయలుదేరినప్పుడు, ఎవరైనా హత్య చేయబడే అవకాశం ఉందని మరియు చట్ట విరుద్ధమైన సభలోని సభ్యులందరూ ఆ సంభావ్యత గురించి తెలుసుకోవాలని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. మరియు సెక్షన్ 149 ఐపిసి యొక్క రెండవ భాగం ప్రకారం దోషిగా ఉంటుంది. అదేవిధంగా , ఒక వ్యక్తి భూమిని బలవంతంగా స్వాధీనం చేసుకునేందుకు ఆయుధాలతో వెళితే , ఆయుధాలు మరియు సభ్యుల ఇతర ప్రవర్తనకు సంబంధించిన పరిస్థితులలో హత్యకు పాల్పడే అవకాశం ఉందనే జ్ఞానం వారికి ఉందని చెప్పడం కూడా అంతే సరైనది. చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశానికి సంబంధించిన జ్ఞానాన్ని స్పష్టంగా సూచిస్తారు. సబిద్ అలీ కేసులో కౌచు చీఫ్ జస్టిస్ అభిప్రాయం ఏమిటంటే.(1) సమిష్టి ధ్యేయం పై

విచారణలో ఒక నేరం జరిగినప్పుడు ,ఇది సాధారణంగా చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశ సభ్యులకు తెలిసిన నేరంగా ఉంటుంది , ఇది సమిష్టి ధ్యేయం పై విచారణలో జరిగే అవకాశం ఉంది. అయితే , ఇది వ్యతిరేక ప్రతిపాదనను నిజం చెయ్యదు; రెండవ దశలోనే వచ్చే కేసులు ఉండవచ్చు.

రెండవ భాగం కానీ మొదటి భాగం కానీ , సెక్షన్ 149 ఐపిసి యొక్క రెండు భాగాల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని గమనించాలి. సెక్షన్ 149 భారతీయ శిక్షాస్మృతిని నిర్లక్ష్యము చెయ్యలేము లేదా నిర్మూలించలేము. ప్రతి సందర్భంలోనూ చేసిన నేరం సెక్షన్ 149 ఐపిసి యొక్క మొదటి భాగంలోకి వస్తుందా లేదా అనేది నిర్ణయించవలసిన సమస్య అవుతుంది. పైన వివరించినట్లుగా లేదా ఇది సమిష్టి ధ్యేయం యొక్క విచారణలో కట్టుబడి ఉండవచ్చు అని తెలిసిన సమావేశంలో సభ్యుల వంటి నేరము మరియు రెండవ భాగములోకి వస్తుంది."

10.3. ఇప్పుడు **రాయి ఫెర్నాండిస్(పైన పేర్కొన్న)** కేసులో, ప్రతివాది–నిందితుడి తరపున ఈ కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పు పై ఆధారపడినంత వరకు, వాస్తవాల ఆధారంగా ఈ నిర్ణయం వర్తించదు. ఈ తీర్పులో ఈ కోర్టు ఐపిసి సెక్షన్ 149 లోని రెండవ భాగాన్ని పరిగణలోకి తీసుకుంది. ఈ కోర్టు ఐపిసి సెక్షన్ 149 లోని మొదటి భాగాన్ని మరియు సెక్షన్ 149 లోని మొదటి భాగం మరియు రెండవ భాగం మధ్య వ్యత్యాసాన్ని పరిగణలోకి తీసుకోలేదు. **మీ జాజి మరియు ఇతరులు(పైన పేర్కొన్న)** కేసులో ఈ కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకుంది.

11. ఇప్పుడు, ఐపీసీ సెక్షన్ 323 కింద నేరానికి దోషిగా నిర్ధారించబడకూడదని నిందితుడి తరపున చేసిన సమర్పణకు సంబంధించినంత వరకు , నిందితుడు ఐపిసి సెక్షన్ 323 కింద నేరాన్ని సవాలు చేస్తూ హైకోర్టు జారీ చేసిన వివాదాస్పద తీర్పు మరియు ఉత్తర్వులను సవాలు చేయనప్పటికీ , ఐపీసీ సెక్షన్ 323

కింద అతనికి విధించిన శిక్ష పై అర్హత ఆధారంగా నిందితుడి తరుపున న్యాయవాది వాదనలు వినిపించారు.

11.1. మూడున్నర రోజుల ఆలస్యం జరిగిందని నిందితుడి తరపున చేసిన వాదనను ట్రయల్ కోర్టు వివరంగా పరిశీలించింది. ఫిర్యాదుదారు సురేంద్ర సింగ్ సరైన వివరణ ఇచ్చారు. సంఘటన జరిగిన వెంటనే క్షతగాత్రులను చికిత్స కోసం ఆసుపత్రికి తరలించారు. భవాని సింగ్ పరిస్థితి విషమంగా ఉంది. ఫిర్యాదుదారుడు తన చికిత్సపై దృష్టి పెట్టాడు. గాయపడిన మరో వ్యక్తి నరేంద్ర సింగ్ కూడా చికిత్సలో బిజీగా ఉన్నారు. అందువల్ల , ఆలస్యం జరిగినందుకు తగినంతగా మరియు సరిగ్గా వివరించబడినప్పుడు , ఎఫ్ఐఆర్ దాఖలు చేయడంలో మూడున్నర రోజుల ఆలస్యం జరిగింద నే కారణంతో నిందితులకు సందేహము యొక్క ప్రయోజనాన్ని ఇవ్వడానికి మాకు ఎటువంటి కారణం కనిపించడం లేదు.

11.2. ఇప్పుడు గాయాలు మరియు గాయాలలో వైరుధ్యాలపై నిందితుడి తరపున సమర్పించిన విషయానికొస్తే ప్రారంభంలో , ప్రత్యక్ష సాక్షి పిడబ్ల్యు- 1 మరియు పిడబ్ల్యు - 4 యొక్క వాంగ్మూలములు మరియు వైద్యుడు పిడబ్ల్యూ - 7 యొక్క వాంగ్మూలము నిందితుడికి వ్యతిరేకంగా సంబంధిత విషయము / వాంగ్మూలము అని గమనించాలి. మరణించిన వ్యక్తికి ఈ క్రింది విధంగా గాయాలు అయ్యాయి.:-

1. తల మధ్యలో 2x1/2 సెం.మీ. గీరిన గాయం ఎరుపు రంగు, మృదువైన గడ్డ కట్టడం మరియు తల చర్మం క్రింద హిమోటోమ.

2. కుడితలపై నీలం రంగు వాపు2. SxL ఫ్రంట్ అల్ హెడ్లోబులో అంతర్గత హేమటోమా.

3. తల యొక్క వెనుకటి ప్రాంతంలో 2 సెం.మీ. కుట్టుగాయం. తల యొక్క కుడి వైపున ఉన్నగోడ ప్రాంతంలో రక్తం గడ్డ కట్టడం.

4. ముందు ప్యారిటల్ భాగంలో 3x2 సెం.మీ. గీతలు పడిన గాయం.

5. ముక్కుపై 1x1/2 సెం.మీ. గాయం.

6. 2x1/2 సెం.మీ. స్క్రాచ్ అయినా I కుడి మోకాలి పై గాయం.

7. ఎడమ కాలు దిగువ భాగంలో 5x0.5 సెం.మీ. గీతలు పడిన గాయం.

8. ఎడమ మధ్య భాగంలో 0.5x0.5 సెం.మీ. కాలు మీద గీసిన గాయం.

9. మెడ వెనుక భాగంలో 6x1.5 సెం.మీ. నీలం రంగు గాయం. మరింత విడదీసేటప్పుడు ఎడమ కండరాలపై హేమటోమా ఉందని మరియు నాల్గవ మరియు ఐదవ గర్భాశయ పట్టేముకలు విరిగిపోయినట్లు కనుగొనబడింది. దానిపై వాపు వచ్చింది.

10. పొట్ట ముందు 2.5x1.5 సెం.మీ. బొడ్డు/నాభి వైపు నీలం రంగు గాయం.

11. ఈ గాయాలు మరియు గాయాలన్నీ వైద్యుడి అభిప్రాయం ప్రకారం మరణానికి దారితీస్తాయి. మెడ వెన్నముక వద్ద తగిలిన షాక్ కారణంగా అయితే,9వ నంబరు గాయం కారణంగ మృతి చెందినట్లు, వైధ్యాదికారులు తెలిపారు. గాయం నెంబర్.9 ఇక్కడ గమనించి మరియు పైన పేర్కొన్నట్లుగా నిందితుడు భూపేంద్ర సింగ్ కారణమయ్యాడు, ప్రతివాది నిందితుడు చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశంలో భాగం కావడం మరియు నేరానికి పాల్పడడంలో కూడా పాల్గొన్నందున, అతను కూడా బాధ్యత వహిస్తాడు, ఘోరమైన దెబ్బ కొట్టిన భూపేంద్ర సింగ్ చర్యకు కూడా.సెక్షన్ 149 ఐపిసి సహాయంతో ఐపీసీ సెక్షన్ 302 కింద నేరానికి శిక్ష విధించబడాలి

12. ఈ పరిస్థితులలో , సెక్షన్ 149 ఐపిసి తో చదివిన సెక్షన్ 302 కింద నేరానికి నిందితులను నిర్దోషులుగా ప్రకటిస్తూ హైకోర్టు జారీ చేసిన ఆక్షేపిత తీర్పు మరియు ఉత్తరువు నిలకడ లేదని మరియు దానిని రద్దు చేసి పక్కన పెట్టడానికి అర్హమైనది. పైన పేర్కొన్న కారణాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని , ప్రస్తుత అప్పీలు విజయవంతం అవుతుంది. ఐపీసీ సెక్షన్ 149 కింద నేరానికి ప్రతివాది – నిందితుడిని నిర్దోషిగా

ప్రకటిస్తూ హైకోర్టు జారీ చేసిన ఆక్షేపిత తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు దీని ద్వారా రద్దు చేయబడుతుంది మరియు పక్కన పెట్టబడుతుంది.లర్నుడు ట్రయల్ కోర్టు జారీ చేసిన తీర్పు మరియు ఉత్తరువు ప్రతివాది / నిందితుడిని ఐపీసీ సెక్షన్లు. 147,323 మరియు 302/149 ఐపిసి కింద నేరానికి నిందితుడిని శిక్షించడం దీని ద్వారా పునరుద్ధరించబడుతుంది. ప్రతివాది నం. 2 ఐపీసీ సెక్షన్. 302/149 కింద నేరానికి పాల్పడినందుకు నిందితుడికి జీవిత ఖైదు విధించబ డింది. ప్రతివాది నం. 2 జీవిత ఖైదు యొక్క మిగిలిన శిక్షను అనుభవించడానికి ఈరోజు నుండి మూడు వారాల వ్యవధిలోపు సంబంధిత అథారిటీ/ కోర్టు ముందు లొంగిపోవాలి, అది విఫలమైతే, అతన్ని వెంటనే అదుపులోకి తీసుకోవాలి. ప్రస్తుత అప్పీలు తదనుగుణంగా అనుమతించబడుతుంది.

...న్యాయమూర్తి

(ఎం.ఆర్.షా.)

...న్యాయమూర్తి

(సి.టి.రవికుమార్)

న్యూఢిల్లీ,
ఏప్రిల్ 11, 2023.